

AB'DE **EKONOMİK VE PARASAL BİRLİĞİN TAMAMLANMASINA YÖNELİK** YENİ ADIMLAR ATILIYOR

Sema Gençay ÇAPANOĞLU
İKV Kıdemli Uzmanı

Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker'in Ekonomik Parasal Birliğin tamamlanmasına ilişkin beş Avrupa kurumunun başkanlarıyla hazırladığı rapor, **AB'de Ekonomik ve Parasal Birliğin bütünüyle tamamlanmadığına** dikkat çekerek, Ekonomik ve Parasal Birliğin tam anlamıyla sağlanabilmesi için gerekli adımları ortaya koyuyor.

Günümüzde Avrupa Birliği'nde (AB) 19 üye ülke ve yaklaşık 330 milyon vatandaş tarafından kullanılan euro para biriminin ulaştığı güç ve hacim AB açısından oldukça önemli. Başarılı ve istikrarlı bir para birimi olan euro, yaşanan borç krizi ve ekonomik krize rağmen toplam küresel döviz rezervinin yaklaşık dörtte birini ve dünyanın ikinci büyük para birimini oluşturuyor. Dünya genelinde 59 ülke ve bölge, doğrudan ya da dolaylı olarak ulusal para birimlerini euroya bağlamış durumdalar. Bu bağlamda euro, bir para biriminden daha öte, aynı zamanda siyasi bir proje niteliğini taşıyor.

Bilindiği üzere Ekonomik Parasal Birliği (EPB), AB'de üye devletler arasında ekonomik ve mali politikaların koordinasyonu, ortak para politikasının uygulanmasının yanı sıra ortak para birimi euronun kullanılmasını öngörüyor. EPB kapsamında üye devletlerin, ekonomi politikalarında eşgüdüm sağlamaları ve İstikrar ve Büyüme Paktı'nın mali gözetim koşullarına tabi olmaları bekleniyor. Öte yandan, EPB kapsamında Tek Pazar'ın düzgün işleyişinin sağlanması da gözetiliyor. Esasen, Tek Pazar ve EPB karşılıklı etkileşim halinde bulunuyor. Üye ülkelerin para birimleri arasındaki işlemlerin yol açtığı maliyetlerin ve döviz kuru belirsizliklerinin ortadan kalkması, AB'de kişilerin, malların, hizmetlerin ve sermayenin serbestçe dolaşımını öngören Tek Pazar'ın etkinliğinin artmasını sağlıyor. Diğer yandan, Tek Pazar'ın tamamlanması, fiyat mekanizmasının etkinliğinin artması, fiyat istikrarının yanı sıra, Euro Alanı'nda ticaretin yoğunlaşması, yatırım ve üretimin artması, ulusal para ve sermaye piyasalarının daha fazla bütünleşmesi ve derinleşmesini sağladığı kadar ulusal ekonomilerin yakınlaşması, sınır ötesi finansal işlemlerin de kolaylaşmasına etki ediyor.

EPB'NİN TAMAMLANMASI, NEDEN-NASIL-NE ZAMAN?

Küresel ekonomik ve mali krizden çıkan ve ekonomik toparlanma süreci devam eden AB'de, başta Parasal Birlik olmak üzere üye ülkeler ve Birlik düzeyinde alınan önlemler ile EPB'de önemli ilerleme kaydedildi. Bunun sonucunda, Euro Alanı'nın bütünlüğü korundu ve iç pazar gücünü korumaya devam etti. Buna karşın, AB'de ekonomik büyüme ve güven artmaya başlamakla birlikte, EPB'nin hâlihazırda bütünüyle tamamlanmamış olduğu ve geçtiğimiz yıllarda yaşanan ekonomik ve mali krizin mevcut sorunları derinleştirdiği görülüyor. Bu bağlamda, birçok üye ülkede işsizlik oranının yüksekliği ve yarattığı sosyal sorunlar dikkat çekiyor. Euro Alanı üye ülkeleri arasında ekonomik ve mali farklılıklar kendini gösteriyor ve EPB'de kırılganlık yaratıyor. Bu durumun ortadan kaldırılması ve üye ülkeler arasında yakınsamaya doğru gidilmesi gerekiyor. Bunun için de üye ülkelerin ekonomilerini daha esnek ve daha fazla rekabet gücüne sahip hale getirmeleri önem taşıyor. Euro Alanı'nda büyüme, istihdam ve refahın artırılması için daha demokratik, adil ve kalıcı bir temelin oluşturulması gerektiği ortaya çıkıyor.

İşte bu genel tablonun değerlendirilmesi sonucu Avrupa

Komisyonu Başkanı Juncker tarafından, AB Konseyi ve Euro Zirvesi Başkanı Donald Tusk, Avro Grubu Başkanı Jeroen Dijsselbloem, AMB Başkanı Mario Draghi ve AP Başkanı Martin Schulz'un desteğiyle hazırlanan ve 22 Haziran 2015 tarihinde yayımlanan rapor, EPB'nin derinleştirilmesine ve tamamlanmasına yönelik olarak 2025 yılına kadar üç aşamalı plan dahilinde Ekonomik Birlik, Finansal Birlik, Mali Birlik, demokratik hesap verebilirlik, meşruiyet ve kurumların güçlendirilmesi ekseninde bir dizi öneri ortaya koyuyor.

BİRİNCİ AŞAMA

EYLEMLE DERİNLEŞME: 1 Temmuz 2015-30 Haziran 2017 dönemini kapsayan ilk aşamada, hemen alınması gereken önlemler ortaya koyuluyor. Bunlar, rekabet gücünün artırılması ve yapısal yakınsamanın sağlanması amacıyla mevcut araçların ve antlaşmaların kullanılması, ulusal ve Euro Alanı düzeyinde sorumlu mali politikaların uygulanması, Mali Birliğin tamamlanması ve demokratik hesap verebilirliğin geliştirilmesi olarak öngörülüyor. 1'inci aşamada ve derhal alınması öngörülen önlemler şu şekilde sıralanıyor:

- Ekonomik Birliğin Tamamlanması: Bu amaçla yakınsama, istihdam ve büyümenin artırılmasına yönelik olarak, Euro Alanı Rekabet Gücü Kurumları'nın kurulması; Makroekonomik Dengesizlik Prosedürü'nün güçlendirilmiş bir şekilde uygulanması; istihdam ve sosyal performansa daha fazla odaklanılması; revize edilmiş Avrupa Sömestri kapsamında ekonomi politikalarının daha güçlü bir şekilde koordine edilmesi öngörülüyor.

- Finansal Birliğin Tamamlanması:

- Bankacılık Birliği'nin tamamlanması (Bu amaçla Tek Çözümleme Fonu (Single Resolution Fund/SRF) için köprü finansman mekanizmasının kurulması; SRF için ortak bir destek sağlanması için somut adımlar atılması; Ortak Mevduat Sigorta Sistemi'nin kurulması; Avrupa İstikrar Mekanizması'nda bankaların doğrudan sermayelendirilmesi sisteminin güçlendirilmesi).
- Sermaye Piyasaları Birliği'nin başlatılması.
- Avrupa Sistemik Riskler Kurulu'nun güçlendirilmesi.

- Mali Birliğin Tamamlanması:

- Yeni Bir Avrupa Mali Kurulu'nun Kurulması (Bu kurulun hâlihazırda mevcut olan ulusal mali konseyleri koordine etmesi ve onları tamamlayıcı nitelikte olması öngörülüyor. Kurulun, AB mali yönetişimi çerçevesinde belirlenen ekonomik hedefler karşısında bütçe performansına dair Avrupa düzeyinde bağımsız bir analiz sunması planlanıyor. Bu kurulun değerlendirmelerinin Avrupa Sömestri kapsamında Avrupa Komisyonu'na bilgi sağlaması).

- Demokratik Hesap Verebilirlik, Meşruiyet Ve Kurumların Güçlendirilmesi:

- Avrupa Sömestri'nin Revize Edilmesi (Avrupa Sömestri'nin birbirini takip eden iki aşama şeklinde yeniden organize edilmesi, birinci aşamada Avro Alanı'nın ele alınması,

ikinci aşamada ülkeye özgü tavsiyelerin değerlendirilmesi).

- Avrupa Sömestri kapsamında Parlamento kontrolünün güçlendirilmesi.
- AP ve ulusal parlamentolar arasında işbirliğinin artırılması.
- Euro Grubu'nun yol göstericiliğinin artırılması.
- Euro Alanı'nın dış temsilinin güçlendirilmesi.
- İstikrar, Koordinasyon ve Yönetişime ilişkin Antlaşma'nın ve Tek Çözümleme Mekanizması'na ilişkin hükümetler

arası anlaşmanın AB hukukuna dâhil edilmesi.

İKİNCİ AŞAMA

-EPB'nin Tamamlanması: Bu aşamada EPB'nin ekonomik ve kurumsal mimarisinin tamamlanması amacıyla daha ileri boyutta önlemlerin alınması planlanıyor. Özellikle, bu ikinci aşamada, ortaklaşa kararlaştırılan kıyas noktaları (benchmarks) ile ekonomik ve mali yakınsama sürecinin daha bağlayıcı hale getirilmesi; demokratik hesap verebilirlik, meşruiyet ve kurumların güçlendirilmesine yönelik olarak Avrupa İstikrar Mekanizması'nın AB hukuki çerçevesine dâhil edilmesi; Euroro Alanı hazinesinin kurulması öngörülüyor.

ÜÇÜNCÜ AŞAMA

En geç 2025'e kadar tamamlanması öngörülen son aşamada, bütün aşamaların tamamlanmasıyla birlikte derin ve özgün EPB'nin, tek para birimini paylaşan bütün AB üye ülkeleri için istikrarlı ve refah içinde bir alan haline gelmesi ve hazır olan diğer AB üye ülkelerinin de katılımı için cazip olması amaçlanıyor.

1'inci aşamadan 2'nciye geçiş sırasında hazırlık çalışmaları kapsamında, 2017 yılı bahar döneminde Avrupa Komisyonu tarafından bir Beyaz Kitap yayınlaması da planlanıyor. Söz konusu Beyaz Kitap ile mevzuat düzenlemeleri de dahil olmak üzere EPB'nin tamamlanması için gerekli aşamaların belirlenmesi hedefleniyor.

AB'de EPB'nin tamamlanmasına ilişkin atılması gereken adımları üç aşamada belirleyen söz konusu rapor, iddialı ve pragmatik bir yol haritası ortaya koyuyor. Rapor, EPB için açık bir doğrultu sunuyor. Bu doğrultu, ekonomi aktörleri ile AB vatandaşları ve onların tek para birimine olan güvenleri açısından büyük önem taşıyor. EPB'nin tamamlanması, bütün AB vatandaşları için daha iyi ve adil bir yaşam sunmayı ve aynı zamanda AB'nin gelecekte karşılaşılması muhtemel sorunlarla güçlü bir şekilde baş etmesini sağlamayı amaçlıyor. Hâlihazırda Avrupa Komisyonu tarafından sunulmuş olan raporun AB Konseyi tarafından onaylanmasının ardından somut hale gelmesi bekleniyor. Raporda sunulan plan kapsamındaki önerilerin bütün üye ülkeler ve AB kurumları tarafından sorumlukla ele alınması hedeflere ulaşılması açısından önem taşıyor.

AB'DE GIDA VE TARIM ÜRÜNLERİNİN TESCİLİ

Avrupa Komisyonu, **Hellim peynirinin "Halloumi" ve "Hellim" olarak Türkçe ve Rumca iki dilde de korunmuş menşe işaretli ürün olarak tescil edilmesine yönelik başvuruyu,** 28 Temmuz 2015 tarihinde resmen yayımladı. Sürecin tamamlanmasıyla birlikte, KKTC'de ve GKRY'de üretilen bu tür peynirler "Hellim" veya "Halloumi" etiketini taşıyabilecek.

Bilindiği üzere, Güney Kıprıs Rum Yönetimi (GKRY) önceki yıllarda Hellim peynirinin patentinin kendilerine verilmesi için Avrupa Komisyonu'na başvuruda bulunmuştu. Hellim peynirinin sadece Rum tarafının tescilli ürünü olarak AB'nin menşe adı korunan ürünler listesine eklenmesi ihtimali, toplam ihracatının yüzde 25'i Hellim peyniri ihracatına dayanan Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyeti (KKTC) ekonomisi için büyük endişe uyandırmıştı.

Hellim peynirinin tesciline ilişkin anlaşmazlık, temmuz ayında Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker'in Kıbrıs'a gerçekleştirdiği resmi ziyaret sırasında ele alındı. Juncker yaptığı açıklamada, Hellim peynirinin AB korumasına alınması konusunda geçici anlaşmanın sağlandığını duyurdu ve bu adımın tarafların birlikte çalışma iradesinin bir göstergesi niteliğinde olduğunu ifade etti. Peki, KKTC ve GKRY'yi ortak bir noktada buluşturan Hellim peynirinin tescil edilmesi ne anlama geliyor?

COĞRAFİ İŞARETLER MERCEK ALTINDA: PDO-PGI-TSG

Coğrafi işaretler tescille koruma altına alınırken, uygulamanın amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- ***Ürünün Korunması:*** Coğrafi işarete konu olan ürünün kalitesinin korunması ve bilinen özellikte üretiminin sağlanması,
- ***Üreticinin Korunması:*** Coğrafi işarete konu olan yörede veya özellikte üretim yapanların tescilin sağladığı korumadan öncelikli olarak yararlanmalarının sağlanması,
- ***Tüketicinin Korunması:*** Coğrafi işaret ibarelerinin, gerekli özellikleri haiz olmayan sahte ürünler üzerinde kullanılmasının önüne geçilerek, tüketicinin yanıltılmasına engel olunması,
- ***Ülkenin milli ve kültürel değerlerinin korunması:*** Coğrafi işaretler, tek bir üreticiyi değil, belirli şartlar altında üretim yapan kişilerin tümünü korumayı amaçlıyor. AB'de Tarım ve Kırsal Kalkınma başlığı altındaki kalite politikası kapsamında ele alınan coğrafi işaretler; menşe adı korunan ürünler (Protected Designation of Origin/PDO), coğrafi işareti korunan ürünler (Protected Geographical Indication/PGI) ve geleneksel özelli-

Gökhan KİLİT & İlge KIVILCIM
İKV Uzmanı

ği garanti edilen ürünler (Traditional Speciality Guaranteed/ TSG) olmak üzere üç grupta değerlendiriliyor.

* PDO, belirli bir teknik bilgi kullanılarak belirli bir coğrafi alanda üretilen, işlenen ve hazırlanan tarım ürünlerini ve gıda maddelerini kapsar. Bu kategoriye örnek olarak AB'de İtalya'nın Parma jambonu (Prosciutto di Parma) gösterilebilir.

* PGI, coğrafi alanla yakından bağlantılı tarım ürünlerini ve gıda maddelerini kapsar. Ürünün üretim, işleme veya hazırlama aşamalarından en azından birisi söz konusu alanda gerçekleştirilir. Bu alanda örnek olarak İskoçya'dan sığır eti (Scotch Beef) verilebilir.

* TSG ise üretim araçlarında veya üretimin bileşiminde geleneksel karakter öne çıkar. İtalya'nın Mozzarella peyniri bu alandaki en bilinen örnekler arasında yer alıyor.

Haziran 2015 verilerine göre, AB'de tescil edilen 1.279 adet gıda ve tarım ürününe ait coğrafi işaretlerin dağılımına bakıldığında; 590 adedinin PDO, 639 adedinin PGI, 49 adedinin ise TSG olduğu görülüyor. Ayrıca gıda ve tarım ürünleri

haricinde AB'de tescil edilen şarapların coğrafi işaret dağılımına bakıldığında; 1.293 adedinin PDO, 459 adedinin ise PGI olduğu öne çıkıyor[1].

AB'de tarım ürünleri ve gıda maddeleri için PDO, PGI ve TSG'ye konu alan coğrafi işaret tescili AP ve AB Konseyi'nin tarımsal ürünler ve gıda maddeleri için kalite planlarına ilişkin 1151/2012 sayılı Tüzüğü ile düzenleniyor. AB'de ayrıca 1151/2012 sayılı Tüzük uyarınca, AB üyesi olmayan ülkeler hem tescil başvurusunda bulunma, hem de Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan başvurulara karşı itirazda bulunma hakkına sahipler. Bu kapsamda, ülkemizde Türk Patent Enstitüsü (TPE) tarafından tescil işlemi gerçekleşen coğrafi işaretler için AB'ye tescil başvurusunda bulunma imkânı mevcut.

COĞRAFİ İŞARETLER VE TÜRKİYE

Türkiye'nin AB nezdinde tescil edilen bir adet ürünü bulunuyor. Antep Baklavası'nın tesciline yönelik 10 Temmuz 2009 tarihinde yapılan başvurunun başarıyla sonuçlanmasıyla "Antep Baklavası/Gaziantep Baklavası" adı 21 Aralık 2013 tarihinde AB nezdinde tescil edilerek koruma altına alındı.

Böylece, Antep Baklavası/Gaziantep Baklavası, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Gaziantep ilinde, yufkalar arasına irmikli krema ve Antep fıstığı serpiştirilerek hazırlanan bir tatlı olarak kayda geçti. Antep Baklavası/Gaziantep Baklavası AB'de kayıt altına alınan ilk Türk ürünü ve koruma statüsü verilen 16'ncı AB dışı kaynaklı gıda adı olarak hâlihazırda koruma altındaki 1.200'den fazla ürünün yer aldığı listeye eklendi.

Bununla birlikte, PGI tescili için başvurulan Afyon pastırması ve Afyon sucuğu ile PDO tescil başvurusu yapılmış olan Aydın inciri ve Malatya kayısısı için yasal inceleme süreleri dolmasına karşın henüz başvuruların kabulü veya reddine dair bir açıklama yayımlanmadı.

1) *Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü*